

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 58.082.051 у Західноукраїнському національному університеті
докторці юридичних наук, доцентці
Чудик Наталії Олегівні

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України Теремецького Владислава Івановича – на дисертацію Дашкевича Сергія Ігоровича на тему: «Порядок зайняття посади судді: адміністративно-правові аспекти», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право з спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертації.

Актуальність дисертаційної роботи Дашкевича Сергія Ігоровича не викликає сумнівів, оскільки спрямована на дослідження важливих аспектів порядку зайняття посади судді, що є невід’ємною складовою формування суддівського корпусу. Реформування існуючої системи добору кандидатів на посаду судді з урахуванням загальноновизнаних міжнародних стандартів є необхідною умовою побудови в Україні незалежної, авторитетної та ефективної судової влади. Під час євроінтеграційного розвитку нашої держави відбуваються численні реформи, які вносять зміни не лише в правове регулювання, але і в практику діяльності судів, що актуалізує потребу системного вивчення як динаміки означених процесів, так і сучасного стану забезпечення професійного добору суддів в Україні.

Кадрове забезпечення суддівського корпусу завжди перебуває в постійному полі зору законодавців та науковців, представників державних органів та громадськості, а також європейської та міжнародної спільноти. Авторитет судової гілки влади передусім залежить від її носіїв – суддів. Саме тому процес кадрового забезпечення судової системи, безперечно, повинен базуватися на конституційних засадах прозорості, демократичності, рівних можливостей, верховенства права та законності, неупередженості та об’єктивності.

Добір кандидатів на посаду судді, як передумова формування кваліфікованого суддівського корпусу, є проблемою загальносуспільного значення, яка через постійні зміни в політичному, соціально-економічному й культурному житті суспільства завжди зберігає свою актуальність. Питання процедури добору кадрів на суддівські посади безпосередньо пов'язане з належним забезпеченням прав та свобод людини і громадянина, створенням доступної та якісної судової системи, здійсненням правосуддя лише на засадах справедливості і верховенства права, з гарантуванням незалежності суддів. Без вирішення цієї проблеми неможливо досягти відповідних основ демократичної, правової та соціальної держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Тема дисертаційного дослідження відповідає одному із напрямків розвитку судової системи, що був визначений Стратегією розвитку України 2020, а також Стратегією розвитку судової системи в Україні на 2015-2020 роки, ухваленою Радою суддів України 11 грудня 2014 року, Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки, затвердженою Указом Президента України № 231/2021 11 червня 2021 року. Також дисертація узгоджується з Указом Президента України № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», ухваленим 30 вересня 2019 року; «Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016-2020 роки», затвердженими загальними зборами Національної академії правових наук України 3 березня 2016 року. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі кримінального права та процесу Західноукраїнського національного університету відповідно до Планів наукової та науково-технічної діяльності.

Наукове та практичне значення.

Практичне значення висновків і основних положень дисертації підтверджується тим, що вони можуть бути використані: у *науково-дослідній сфері* – положення та висновки дисертаційного дослідження можуть слугувати основою для подальших теоретичних досліджень у сфері адміністративного судочинства, використовуватися у подальших наукових дослідженнях

правового статусу судді; у *правотворчій діяльності* – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у роботі, можуть бути використані у процесі наукової та правової експертизи проєктів законів та інших нормативно-правових актів, якими регулюються питання щодо порядку зайняття посади судді та процедури заповнення вакантних посад суддів; в *освітньому процесі* – у процесі підготовки методичних розробок, підручників, а також навчальних посібників з курсів: «Правові інституції України», «Адміністративне право», «Юридична деонтологія», «Судові та правоохоронні органи України», «Конституційне право», під час викладання навчальних дисциплін, пов'язаних з проблематикою регулювання правового статусу судді, у науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти.

Про значимість результатів дисертаційної роботи у навчальному процесі свідчить акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес юридичного факультету Західноукраїнського національного університету №126-29/1206 від 10 травня 2024 року; довідка про впровадження результатів дисертаційної праці у навчальний процес юридичного факультету Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького №281/04 від 06 травня 2024 року; акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес юридичного факультету Ужгородського національного університету №1650/01-14 від 07 травня 2024 року.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Вивчення змісту дисертації та аналіз праць автора за темою дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що основні наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені в 9 публікаціях, з яких 4 опубліковано у фахових виданнях, затверджених наказами МОН України, 1 – в міжнародному періодичному фаховому науково-практичному правовому виданні, 4 – опубліковані тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації обумовлена насамперед її обґрунтованою і логічною структурою, яка дала можливість комплексно розкрити предмет дослідження та простежити авторський задум, вибудувати чітку послідовність розкриття запропонованої наукової проблематики. В кінці кожного з трьох розділів містяться висновки, що відображають і логічно поєднують отримані результати, дають можливість виокремити проблемні питання, що потребують подальшого нормативно-правового вирішення.

Дисертантом опрацьовано значний масив загальнонаукової та спеціальної літератури, зарубіжних наукових джерел, нормативно-правових актів, міжнародних актів, Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, аналітичну та статистичну інформацію. Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується й тим, що автор робить висновки на підставі аналізу та зіставлення поглядів і концепцій різних науковців.

Основна мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу адміністративно-правових засад порядку зайняття посади судді в Україні з'ясувати сутність та зміст стадій процедури добору кандидатів на посаду судді в ретроспективному та перспективному плані, охарактеризувати етапи проведення конкурсу та призначення на посаду судді, проаналізувати досвід інших держав з огляду на можливість імплементації їх позитивного досвіду у цій сфері та визначити основні напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення професійного добору суддів в Україні.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечується передусім комплексним поєднанням філософських (світоглядних), загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що спрямовані на розкриття особливостей правового регулювання порядку і процедур зайняття посади судді. Обрані методи дослідження об'єктивно обумовлені його

предметом, що забезпечило обґрунтованість отриманих нових наукових результатів. Методологія рецензованого наукового дослідження ґрунтується на використанні принципу плюралістичного підходу у виборі конкретних методологічних підходів, засобів, прийомів та принципів наукового пізнання. Основою наукового дослідження справедливо стали історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-догматичний методи, метод правової герменевтики, використання яких дозволило на належному рівні розкрити особливості процедури добору та призначення кандидатів на посаду судді, а також визначити основні напрями вдосконалення порядку і процедур зайняття посади судді з метою якісного правового забезпечення професійного добору суддів в Україні (с. 41-51).

Зокрема, системно-структурний та системно-функціональний методи, методи класифікації, групування сприяли виокремленню та аналізу основних етапів добору на посаду суддів, що також дало можливість сформулювати перелік актуальних проблем адміністративно-правових засад порядку зайняття посади судді. Порівняльно-правовий метод дав змогу виділити основні напрями врахування позитивного зарубіжного досвіду щодо порядку зайняття посади судді.

У дисертаційному дослідженні цілком слушно запропоновано авторське розуміння адміністративно-правового забезпечення професійного добору суддів в Україні, котре визначено як цілісну систему правових та організаційних заходів і процедур, що регулюють процес відбору та призначення суддів задля забезпечення незалежності, об'єктивності та високої кваліфікації і моральної чесності суддів. Дисертант справедливо наголошує, що процедура зайняття посади професійного судді має бути такою, щоб викликати довіру у громадськості. Цей процес повинен включати такі стадії, успішне проходження яких дасть змогу відібрати справді гідних кандидатів.

Заслуговує на увагу бачення автором основних напрямів удосконалення порядку і процедур зайняття посади судді, серед яких пропозиція внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, спрямованих на

скорочення строків розгляду спорів з Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою правосуддя, які виникли в процесі проходження кандидатами конкурсних суддівських процедур, тощо

Важливим аспектом є те, що у роботі удосконалено визначення добору суддів як процедури заповнення вакантних посад суддів такими кандидатами, котрі успішно пройшли всі етапи відбору, перевірки, навчання і призначення, відповідають визначеним у законодавстві вимогам. Автором виокремлено характерні ознаки стадій (етапів) добору як адміністративної процедури: по-перше, вони утворюють сукупність логічно пов'язаних дій певного органу; по-друге, вони завершуються досягненням певної поточної мети і є своєрідними «кроками» в досягненні кінцевої мети процедури в цілому; по-третє, вони не є однаковими і рівнозначними, відрізняються і за кількістю та переліком учасників адміністративної процедури.

На основі аналізу досвіду практичної реалізації та проходження стадій учасниками четвертого добору 2017 року здобувачем виділено комплекс практичних аспектів щодо складності окремих стадій добору з тих п'ятнадцяти, що були передбачені законодавством з 2016 до 2023 року (ретроспективний погляд). Заслуговує на увагу також аналіз сучасного стану та перспективний аналіз стадій добору, передбачених чинним Законом України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до змін щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри, що були ухвалені 9 грудня 2023 року та з 30 грудня 2023 року вступили в дію.

Після порівняльного аналізу і співставлення оновленого переліку етапів добору з попередньою редакцією (яка визначала їх як стадії), відзначено, що кількість стадій (етапів) значно зменшилася (майже вдвічі). Однак це зменшення їх кількості досягнуто переважно за рахунок об'єднання, злиття близьких за змістом формальних стадій. Є й кілька більш суттєвих змін: законодавство вже не передбачає проведення відбіркового іспиту чи спеціальної підготовки, дещо змінилася послідовність проведення окремих стадій та порядок їх проведення (анонімні тестування в структурі кваліфікаційного іспиту в наступному доборі

відбуватимуться для встановлення когнітивних здібностей, знань з історії української державності, загальних знань у сфері права та кожної спеціалізації суду, а також залишається традиційна практична частина), з'явився новий етап – перевірка особистих морально-психологічних якостей кандидатів на посаду судді (підрозділ 2.1.).

Доречними є наукові положення про доцільність поділу стандартів щодо добору та призначення суддів на дві групи: міжнародні стандарти та європейські стандарти. Автор відмічає, що міжнародні та європейські стандарти щодо добору та призначення суддів базуються на принципах як концептуального, так і рекомендаційного характеру та охоплюють наступні положення: взаємозв'язок між незалежністю судової влади та незалежністю суддів і їх компетентністю; забезпечення довіри суспільства до судової влади через відбір кваліфікованих суддів; забезпечення добору суддів незалежним від законодавчої та виконавчої влади органом; прозорість та відкритість процедур добору на посаду судді із чіткими вимогами, яким повинен відповідати кандидат на посаду судді; обов'язок кожного судді професійно розвиватися та підвищувати рівень компетентності; покладення на державу обов'язку створювати організаційні та фінансові умови для постійного навчання суддів (підрозділ 3.1.).

Вельми важливим є проведений дисертантом аналіз досвіду іноземних держав щодо процедури добору та призначення суддів, що сприяє пошуку ефективних способів вирішення проблем у цій сфері у нашій державі (підрозділ 3.2.) На підставі аналізу отриманої інформації, автору вдалося визначити конкретні правила, що складають основи адміністративно-правового регулювання добору та призначення суддів. До них здобувач відносить: якісне законодавство, яке відповідає міжнародним принципам добору суддів; наявність комісій, які створені та уповноважені на проведення конкурсу і відбору кандидатів на посади суддів з дотриманням чітких вимог щодо членів таких комісій та необхідністю обов'язкового представлення у їх складі представників судової влади та інших компетентних членів (це можуть бути досвідчені юристи або представники громадськості, тощо); оцінка претендентів на посаду судді

членами комісії для відбору суддів повинна ґрунтуватися на принципах справедливості, неупередженості та професійності; повинні бути сформовані чіткі критерії відбору, що відображатимуть правила міжнародних та європейських стандартів та забезпечуватимуть дотримання етичних норм та стандартів поведінки суддів; нормативне закріплення правил забезпечення постійного контролю та оцінювання якості роботи суддів після призначення.

Досліджені матеріали дисертації дають підстави констатувати, що автору вдалося на належному дослідницькому рівні розв'язати наукове завдання у вирішенні актуальної науково-практичної проблеми, а саме актуальних питань щодо порядку зайняття посади судді та сформулювати висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України у цій сфері суспільних відносин.

Винесені на захист положення та висновки характеризують роботу як комплексне наукове дослідження, спрямоване на дослідження адміністративно-правових аспектів порядку зайняття посади судді через призму вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Структура дисертації ретельно продумана, логічно побудована та складається зі вступу, трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском в обґрунтування теми дослідження. У дисертації прослідковується комплексне розуміння наукової проблематики, що позитивно вплинуло на логіку викладу результатів наукового дослідження та обґрунтування висновків і пропозицій.

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави стверджувати, що в ній вдало сформульовано актуальність теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт і предмет дослідження чітко визначені, що дало змогу автору отримати науково обґрунтовані результати. Слід підкреслити теоретичну обґрунтованість, комплексність, самостійність основних положень і висновків дисертації та формулювання власної позиції автором.

Рукопис дисертації структурований, характеризується завершеністю тексту кожного з трьох розділів, належною мовностилістичною грамотністю. Матеріали дисертації оформлено відповідно до вимог до текстів наукового характеру.

Проведеним аналізом роботи порушень академічної доброчесності не встановлено. У тексті дисертації здобувачем вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень. Під час використання в роботі наукових результатів, ідей, думок і матеріалів інших авторів, дисертантом здійснено посилання на їх публікації. Порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дисертаційна робота Дашкевича С.І. за своїм рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями становить завершене та самостійно виконане наукове дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукову та практичну значущість дисертації С. І. Дашкевича, слід відмітити, що окремі її положення є дискусійними, потребують додаткових роз'яснень та уточнень під час публічного захисту з урахуванням сучасного стану та перспектив розвитку правової теорії та нормативно-правової бази. Зазначене обумовлює необхідність висловлення таких зауважень:

1. Вбачається, що автору в межах першого розділу «Методологія наукового дослідження та стан наукової розробки теми» варто було б окремим підрозділом провести дослідження історичного аспекту цієї теми, тобто розкрити генезу окресленої проблематики та виокремити етапи формування наукової думки. Крім того, розкриваючи адміністративно-правові особливості регулювання порядку зайняття посади судді, аналізуючи позитивний досвід зарубіжних країн у цій сфері, доцільно було б зосередити окрему увагу на національних історичних аспектах, особливостях формування ментальності народу, його звичаях і традиціях, які істотно вплинули на становлення і розвиток вітчизняної системи правосуддя.

2. У дисертації здобувач звертає особливу увагу на характеристику добросовісності та компетентності як основних критеріїв відбору кандидатів на посаду судді. Автор акцентує увагу на тому, що компетентність при виконанні суддею своїх обов'язків вимагає відповідних знань у сфері права, відповідних практичних навичок, скрупульозності та належної професійної підготовки. Авторитет суду та його рішень, довіра до системи правосуддя визначаються авторитетом самого судді, оцінкою його поведінки як у сфері судочинства, так і поза межами його професійної (службової) діяльності. Специфіка формування та розвитку професійної компетентності суддів вимагає детального та конкретизованого підходу щодо встановлення чітких критеріїв визначення її рівня, а саме: розробки відповідних методик та конкретизації якісних та кількісних характеристик компетентності за відповідними компонентами. У своєму дослідженні автору варто було більш детально обґрунтувати засади формування професійної компетентності суддів та систематичного підвищення її якісних показників.

3. При аналізі зарубіжного досвіду процесів відбору та призначення суддів автор відмічає складність проблеми визначення процедури добору та призначення суддів на посади. Для наукового дослідження було обрано законодавство США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Бельгії, Литви, Нідерландів, Хорватії та Польщі. Вбачається, що на початку підрозділу варто було обґрунтувати вибір саме цих країн та більше уваги зосередити на тому, який із проаналізованих різновидів призначення суддів є найбільш оптимальним для України та може бути врахованим вітчизняним законодавцем при вдосконаленні процесу формування суддівського корпусу.

Водночас викладені зауваження є дискусійними та мають здебільшого рекомендаційний характер, окреслюючи можливі напрями подальших наукових досліджень, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку, достатньо високий теоретичний рівень та науково-практичну значущість рецензованої дисертації.

Загальний висновок.

Дисертація Дашкевича Сергія Ігоровича на тему «Порядок зайняття посади судді: адміністративно-правові аспекти» є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати, котрі в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для юридичної науки. Робота містить раніше не захищені наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати. Тема дисертації є актуальною, її структура є чіткою, а матеріал викладений логічно та послідовно.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

Отже, здобувач Дашкевич Сергій Ігорович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:

провідний науковий співробітник
НДІ ІПіП ім. академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ